

БЕЗПЕКОЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ ТА СПОСОБИ

©2020 ВАХЛАКОВА В. В.

УДК 65.012.8
JEL: L23; L29; M29

Вахлакова В. В. Безпекозабезпечувальна діяльність підприємства: зміст, принципи та способи

Надано об'єктивні причини актуалізації потреби підприємства в убезпеченні діяльності (експоненціальне зростання кількості загроз діяльності підприємства, мультиплікативна їхнього впливу та серйозні наслідки реалізації). Розкрито зміст безпекозабезпечувальної діяльності підприємства виходячи з тлумачення понять «економічна безпека підприємства» та «забезпечення економічної безпеки підприємства» в межах конвергентно-прагматичного підходу. Показано, що безпекозабезпечувальну діяльність підприємства необхідно розглядати як результат об'єктивізації системи забезпечення економічної безпеки підприємства, яка, своєю чергою, виступає підсистемою першого рівня системи економічної безпеки підприємства. Розроблено когнітивну карту безпекозабезпечувальної діяльності підприємства, елементи якої, з урахуванням зв'язків між ними, дозволяють аналітично, в межах кожного з методологічних підходів економічної безпекології мікрорівня, розглянути умови, за яких має здійснюватися така діяльність. Надано загальну схему безпекозабезпечувальної діяльності підприємства, кожен з напрямів якої є складним за змістом та учасниками. Розглянуто принципи безпекозабезпечувальної діяльності підприємства, результатом операціоналізації яких є способи її здійснення. Надано загальну характеристику способів безпекозабезпечувальної діяльності підприємства.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, безпекозабезпечувальна діяльність, зміст, принципи, способи, конвергентно-прагматичний підхід, когнітивна карта.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-200-207>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Вахлакова Вікторія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, 93400, Україна)

E-mail: вахлаковавvv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4991-9996>

УДК 65.012.8
JEL: L23; L29; M29

Вахлакова В. В. Деятельность предприятия по обеспечению экономической безопасности: содержание, принципы и способы

Представлены объективные причины актуализации потребности предприятия в деятельности по обеспечению экономической безопасности (экспоненциальный рост количества угроз деятельности предприятия, мультипликативная их влияния и серьезные последствия реализации). Раскрыто содержание деятельности предприятия по обеспечению экономической безопасности исходя из содержания понятий «экономическая безопасность предприятия» и «обеспечение экономической безопасности предприятия» в рамках конвергентно-прагматического подхода. Показано, что деятельность предприятия по обеспечению экономической безопасности необходимо рассматривать как результат объективизации системы обеспечения экономической безопасности предприятия, которая, в свою очередь, является подсистемой первого уровня системы экономической безопасности предприятия. Разработана когнитивная карта деятельности предприятия по обеспечению экономической безопасности, элементы которой, с учетом связей между ними, позволяют аналитически, в пределах каждого из методологических подходов к экономической безопасности микроуровня, рассмотреть условия, в которых должна осуществляться такая деятельность. Представлена общая схема деятельности предприятия по обеспечению экономической безопасности, каждое из направлений которой является сложным по содержанию и участникам. Рассмотрены принципы деятельности предприятия по обеспечению экономической безопасности, результатом операционализации которых являются способы её осуществления. Представлена общая характеристика способов деятельности предприятия по обеспечению экономической безопасности.

Ключевые слова: предприятие, экономическая безопасность, деятельность предприятия по обеспечению экономической безопасности, содержание, принципы, способы, конвергентно-прагматический подход, когнитивная карта.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 16.

Вахлакова Виктория Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и предпринимательства, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, 93400, Украина)

E-mail: вахлаковавvv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4991-9996>

UDC 65.012.8
JEL: L23; L29; M29

Vakhlakova V. V. The Activities on Provision of the Enterprise's Security: Content, Principles and Methods

Objective reasons for updating the needs of enterprise in the activities on provision of security are presented (exponential increase in the number of threats to the enterprise's activities, their multiplied influence and serious consequences of their materialization). The contents of the activities on provision of the enterprise's security is disclosed on the basis of interpretation of the concepts of «economic security of enterprise» and «ensuring the economic security of enterprise» in terms of the convergent and pragmatic approach. It is displayed, that the activities on provision of the enterprise's security should be considered as a result of objectivation of the system of ensuring the economic security of enterprise, which, in turn, acts as a subsystem of the first level of the enterprise's economic security system. A cognitive map of the activities on provision of the enterprise's security is elaborated, elements of which, taking into account the links between them, allow analytically, within limits of each of the methodological approaches of the economic security of the micro-level, to explore the conditions under which such activities should be carried out. A general scheme of the activities on provision of the enterprise's security is provided, where each of the directions is

complex as to content and participants. The principles of the activities on provision of the enterprise's security, operationalization of which results in the methods for its implementation, are considered. A general characterization of methods of the activities on provision of the enterprise's security is provided.

Keywords: enterprise, economic security, activities on provision of security, content, principles, ways, convergent and pragmatic approach, cognitive map.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Vakhlakova Viktoriia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (59a Tsentralnyi Ave., Syevyerodonetsk, 93400, Ukraine)

E-mail: vaxlakovavvv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4991-9996>

Діяльність підприємства здійснюється за кількома напрямками, кожен з яких становить собою сукупність однорідних робіт, здійснення котрих потребує координації не лише в межах одного напрямку, а й з іншими напрямками.

У діяльності сучасного підприємства виділяють декілька усталених видів діяльності, без здійснення яких воно не здатне не те, що функціонувати та розвиватися, а й просто існувати. До таких видів діяльності в наш час належать виробнича, маркетингова, інноваційна, фінансова та ін. Саме ці види діяльності пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції, що є головною метою діяльності підприємства та забезпечує основну частину його доходу.

Проте ускладнення умов діяльності зумовлює появу нових видів діяльності та буквально примушує підприємства здійснювати їх, незважаючи на те, що такі види діяльності є витратними, тобто потребують витрат ресурсів (переважно фінансових) і, на перший погляд, безпосередньо не пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. Так, порівняно недавно актуалізувалася соціальна діяльність підприємства, яка здійснюється з метою створення нормальних умов праці та життя працівників (будівництво й утримання житла, дитсадків, спортивних комплексів, баз відпочинку), їхнього безперервного навчання та соціального захисту (соціальні пакети, страхування) (наприклад, програма «Соціальний захист» – поєднання страхової та соціальної функцій, що одночасно забезпечує страховий і фінансовий захист працівників, а також гарантує додаткові виплати у зв'язку з народженням у них дитини, смертю близьких родичів та ін.).

Сьогодні соціальна діяльність дозволяє тим підприємствам, де їй приділяють серйозну увагу, залучати висококваліфікованих фахівців, використовувати їх інтелектуальний та організаційний капітал, що, безумовно, позитивно позначається на результатах діяльності таких підприємств [1; 2].

Останнім часом актуалізувалася така умова діяльності підприємства, як його економічна безпека. Актуальність і нагальна необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства зумовили появу такого виду його діяльності, як безпекозабезпечувальна. Сьогодні спостерігається експоненціальне зростання кількості загроз діяльності підприємства, мультиплікативізація їхнього впливу та серйозні наслідки реалізації. У наш час уже неможливо ігнору-

вати загрози діяльності підприємства – їх необхідно ретельно досліджувати (прогнозувати появу та визначати ймовірність реалізації для конкретного підприємства, аналізувати процес розвитку (як показано в [3], визначати наслідки реалізації) та намагатися протидіяти їхній реалізації.

До недавнього часу безпекозабезпечувальна діяльність підприємства сприймалася як данина управлінській моді. Проте сьогодні за наявності численних загроз діяльності підприємства керівництво та власники визнають необхідність такої діяльності, хоча її зміст та засоби здійснення ще потребують формування та вивчення.

Проблематика економічної безпеки підприємства сьогодні є вкрай актуальною, що, власне, і пояснює численність наукових досліджень у цій галузі. Одним із важливих напрямів цієї проблематики є забезпечення економічної безпеки підприємства. Проте, незважаючи на її важливість, цьому контексту економічної безпеки підприємства в економічній безпекології мікрорівня приділяється значно менша увага.

Забезпечення економічної безпеки підприємства, що становить зміст його безпекозабезпечувальної діяльності, має розпочинатися з уточнення змісту поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства». Своєю чергою, таке уточнення має здійснюватися в межах одного із основних методологічних підходів, що сьогодні виразно сформувалися в економічній безпекології, – захисного, діяльнісного, ресурсного або гармонізаційного [4–6].

Проте в публікаціях з цього питання відсутнє чітке та однозначне тлумачення змісту поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства» (наприклад, [7–10]).

В окремих публікаціях навіть йдеться про систему забезпечення економічної безпеки підприємства – про феномен, що є набагато складнішим, ніж забезпечення економічної безпеки підприємства. Але найчастіше в таких публікаціях спостерігається підміна понять: поняття «система забезпечення економічної безпеки підприємства» підмінено або поняттям «система економічної безпеки» (наприклад, [11]), або поняттям «економічна безпека підприємства» (наприклад, [12]).

Метою статті є розкриття змісту безпекозабезпечувальної діяльності підприємства, принципів та способів її здійснення.

Безпекозабезпечувальна діяльність належить до звичайної діяльності підприємства, адже вона забезпечує такі основні види його діяльності, як виробнича, маркетингова, фінансова.

Зміст безпекозабезпечувальної діяльності підприємства впливає з тлумачення понять «економічна безпека підприємства» та «забезпечення економічної безпеки підприємства». Повно та всебічно розкрити зміст цих понять у межах жодного з наявних методологічних підходів економічної безпекології (захисного, ресурсного, діяльнісного або гармонізаційного [4–6]) достатньо складно. Обов'язково якісь характерні риси як феномену економічної безпеки підприємства, так і її забезпечення залишаються непоясненими, нерозкритими або розкритими неповно та обмежено. Тому для створення повного та всебічного уявлення про феномен економічної безпеки підприємства та її забезпечення, що є метою його безпекозабезпечувальної діяльності, доцільно звернутися до конвергентності (від лат. *coni* – разом і *vergere* – зближуватися), що служить підставою для конвергентно-прагматичного підходу (докладно про формування цього підходу в [13]).

Конвергентно-прагматичний підхід:

- ✦ дозволяє пояснити природу економічної безпеки підприємства та зміст його безпекозабезпечувальної діяльності з одночасним використанням ключових денотатів кількох методологічних підходів економічної безпекології;
- ✦ спрямований на поєднання наявних методологічних підходів економічної безпекології, встановлення зав'язків між ними та, за рахунок цього, формування цілісного уявлення про економічну безпеку підприємства та її забезпечення;
- ✦ дає можливість сформулювати поліваріантний погляд щодо розуміння змісту безпекозабезпечувальної діяльності підприємства.

У межах конвергентно-прагматичного підходу пропонується:

- ✦ тлумачити зміст поняття «*економічна безпека підприємства*» в такий спосіб: стан підприємства, який характеризується захищеністю його діяльності від загроз різноманітного характеру та походження, що є результатом наявності та ефективного використання ресурсів, належної організації внутрішніх процесів у діяльності підприємства та гармонізації його інтересів з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища;
- ✦ тлумачити зміст поняття «*забезпечення економічної безпеки підприємства*» в такий спосіб: досягнення певної міри захищеності під-

приємства від реалізації комплементарної сукупності загроз його діяльності.

Дефініція «захищеність» має багато тлумачень залежно від відтінків смислу в окремих галузях науки та практики. Проте, незважаючи на його часте використання в економічній безпекології як макро-, такі мікрорівня, чіткого тлумачення досі немає.

Найчастіше захищеність розглядається як властивість або стан об'єкта.

Захищеність підприємства (його діяльності, окремих об'єктів та процесів) як характеристика описує такий стан підприємства, в якому воно є стійким щодо реалізації різноманітних загроз його діяльності, що виявляється у відсутності непланованих змін негативного характеру в діяльності, які можуть виникнути через реалізацію загроз і порушити певною мірою цілісність системи «підприємство». Причому іноді ці зміни мають необоротний характер, тобто підприємство через низку причин вже не може повернутися до попереднього більш кращого або стійкого стану.

У такому тлумаченні саме безпекозабезпечувальна діяльність підприємства здатна уникнути актуалізованих загроз, нейтралізувати їх або навіть усунути, загальмувати розвиток загроз, а при їхній реалізації – суттєво зменшити їхні наслідки.

Досягти повної захищеності (підприємства, його діяльності, окремих об'єктів та процесів) майже неможливо, адже підприємство стикається не з однією і навіть не з двома-трьома загрозами, а з їхньою комплементарною сукупністю. При цьому йдеться не просто про комплекс загроз діяльності підприємства, а про їхню комбінацію, в якій існують домінуючі та другорядні загрози, кожна з яких перебуває на певному етапі свого розвитку (активізація, актуалізація, насиченість, реалізація [3]).

Отже, захищеність (підприємства, його діяльності, окремих об'єктів та процесів) є синтетичною характеристикою, яка описує міру можливості його спротиву негативним впливам різноманітного характеру, наявність та ступінь вияву якої є результатом безпекозабезпечувальної діяльності, метою якої є недопущення виникнення змін негативного характеру в діяльності підприємства, її коригування з метою повернення до стану, що є адекватним зовнішньому середовищу підприємства.

З використанням конвергентно-прагматичного підходу сформовано когнітивну карту безпекозабезпечувальної діяльності підприємства (рис. 1), в якій наочно показано, що захищеність підприємства та його інтересів виникає завдяки:

- ✦ гармонізації інтересів підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища, з якими взаємодіє підприємство;
- ✦ наявності ресурсів та їхнього ефективного використання;

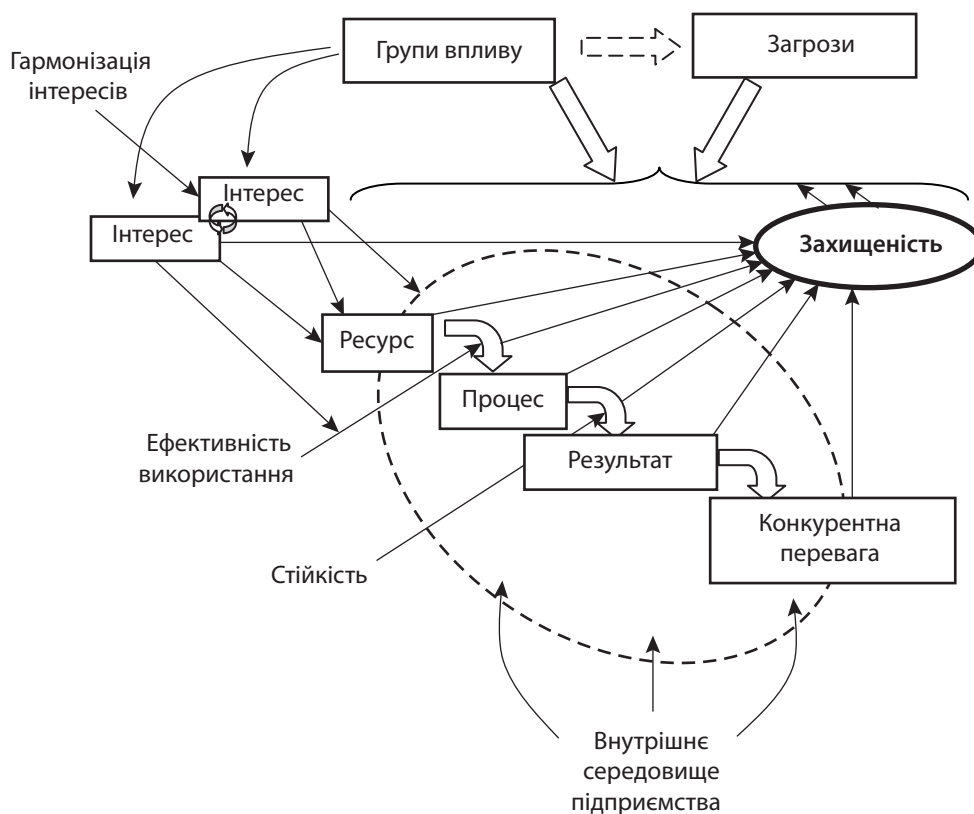

Рис. 1. Когнітивна карта безпекозабезпечувальної діяльності підприємства

- ✦ раціонально організованим процесам, що складають зміст діяльності підприємства, та їхньої стійкості навіть в умовах деформуючого впливу загроз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
- ✦ наявним і раціонально застосовуваним конкурентним перевагам підприємства.

Розроблена когнітивна карта безпекозабезпечувальної діяльності підприємства та її елементи з урахуванням зв'язків між ними дозволяють аналітично в межах кожного з аналізованих підходів розглянути умови, за яких має здійснюватися така діяльність.

Елементи когнітивної карти безпекозабезпечувальної діяльності підприємства дозволяють детальніше розкрити її зміст.

Безпекозабезпечувальна діяльність підприємства – це сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених дій, усвідомлене та скоординоване виконання яких визначається потребою забезпечення діяльності підприємства настільки, наскільки це дозволяють умови, що склалися у внутрішньому та зовнішньому середовищі. І саме така потреба, що останніми роками стала нагальною, послужила поштовхом до прояву активності підприємств у захисті своєї діяльності, окремих об'єктів та процесів, у прагненні до їхньої захищеності, тобто до спонукання до безпекозабезпечувальної діяльності.

У наданому визначенні змісту безпекозабезпечувальної діяльності підприємства необхідно зупинитися на його потребі забезпечення діяльності. Це поняття є доволі складним.

Будь-яка потреба становить собою необхідність, тоді потребу забезпечення діяльності підприємства слід розглядати як необхідність захисту (підприємства, його діяльності, окремих процесів та об'єктів тощо) від негативного впливу реалізації різноманітних загроз з метою досягнення стану захищеності.

Убезпечення діяльності підприємства є постійно здійснюваним процесом, що перебігає за низкою напрямів, кількість яких свідчить про складність безпекозабезпечувальної діяльності підприємства та ставить її за важливістю до одного ряду з іншими видами звичайної діяльності підприємства (виробнича, маркетингова, фінансова), оскільки результати безпекозабезпечувальної діяльності забезпечують можливість здійснювати всі інші види діяльності підприємства.

Множинність, різноманіття та складність напрямів безпекозабезпечувальної діяльності підприємства актуалізує питання її системного здійснення, вирішити яке можливо з використанням системного підходу. У межах системного підходу безпекозабезпечувальну діяльність підприємства необхідно розглядати як результат об'єктивізації системи забезпечення економічної безпеки підприємства, яка, своєю

чергою, виступає підсистемою першого рівня системи економічної безпеки підприємства поряд із такою підсистемою, як оцінна.

Найбільш повно систему економічної безпеки підприємства (зміст, структуру, функції, складність і детермінанти системи, режими функціонування, місце в системі управління підприємством, функціонування системи за допомогою таких комплексних інструментів, як економічні механізми) надано у [14]. У цій монографії показано трансформацію абстрактної за своєї суттю системи економічної безпеки підприємства у площину практичної реалізації шляхом об'єктивізації системи, результатом чого має стати створення структурного підрозділу підприємства, до компетенції якого і належить забезпечення економічної безпеки підприємства. Проте для ведення безпекозабезпечувальної діяльності підприємства необхідна об'єктивізація не всієї системи економічної безпеки підприємства, а її підсистеми першого рівня – системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Для використання системи забезпечення економічної безпеки підприємства як теоретичного підґрунтя його безпекозабезпечувальної діяльності необхідне подальше вдосконалення структуризації системи економічної безпеки підприємства порівняно з тим, як це подано у [14] (зрозуміло, що подане у [14] структуризування системи економічної безпеки підприємства з використанням об'єктно-суб'єктного підходу зумовлено цілями та визначеними ними напрямками дослідження).

Удосконалення структуризації системи забезпечення економічної безпеки підприємства, зокрема виділення та структуризування, своєю чергою, підсистеми забезпечення економічної безпеки підприємства є предметом самостійного дослідження. У межах статті доцільно лише надати основні елементи цієї підсистеми, об'єктивізація яких, власне, і визначає основні напрями безпекозабезпечувальної діяльно-

сті підприємства та послідовність їхнього виконання (рис. 2). На рис. 2 надано загальну схему безпекозабезпечувальної діяльності підприємства, кожен з напрямів якої є складним за змістом та учасниками, але така схема надає загальне уявлення про її зміст.

Моніторинг як напрям безпекозабезпечувальної діяльності підприємства дозволяє виділити у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства ті процеси, явища або ситуації, які за певних умов, що мають місце на підприємстві або їхня поява прогнозується, можуть становити собою загрози його діяльності (це показано у [3]). Пильну увагу слід приділяти регуляторним діям держави, змінам у поведінці конкурентів, споживачів продукції (послуг, робіт) підприємства, появи технологічних інновацій, комерціалізація яких здатна в найближчій перспективі суттєво вплинути на діяльність підприємства.

Чи не вирішальне значення в убезпеченні діяльності підприємства належить аналітичній діяльності, в ході якої:

- ✦ виявляється наявність у внутрішньому середовищі діяльності підприємства тих умов, наявність яких перетворює процеси, явища або ситуації в зовнішньому середовищі на загрози діяльності підприємства;
- ✦ оцінюється ймовірність перетворення процесів, явища або ситуації в зовнішньому середовищі на загрози діяльності підприємства;
- ✦ визначаються форми реалізації загроз;
- ✦ аналізується процес розвитку як окремих загроз, так і їхньої сукупності;
- ✦ встановлюється мультиплікативний ефект від реалізації кількох загроз;
- ✦ прогнозуються можливі наслідки реалізації загроз;
- ✦ здійснюються попередні розрахунки заходів з протидії загрозам і втрати підприємства від їхньої реалізації.

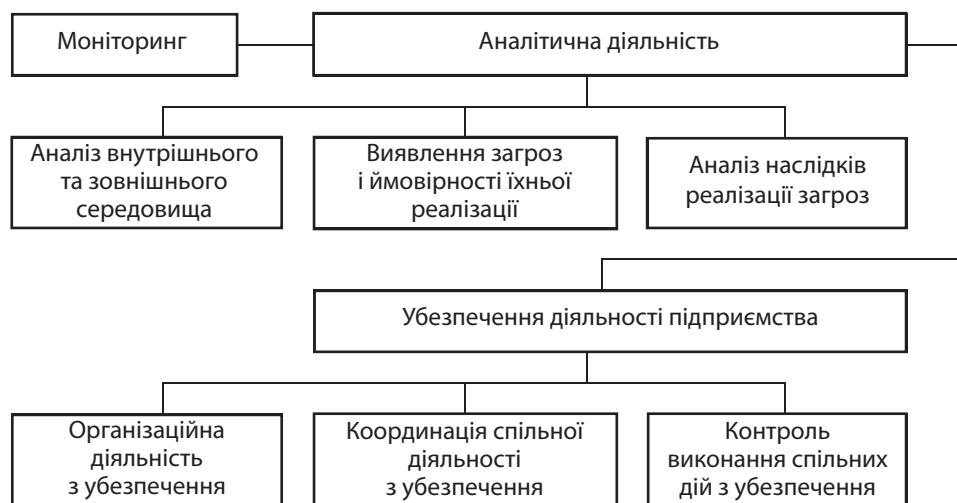

Рис. 2. Напрями безпекозабезпечувальної діяльності підприємства

Висновки за результатами аналітичного напрямку безпекозабезпечувальної діяльності покладаються в основу заходів щодо забезпечення діяльності підприємства. Сукупність таких заходів є великою, різноманітною та ресурсоємною, а тому в їхньому розробленні та виконанні мають взяти участь всі структурні підрозділи підприємства. Саме тому заходи з забезпечення мають бути певним чином організовані, скоординовані, а їхнє виконання повинно перебувати під постійним контролем, що уможливить їхнє своєчасне коригування та попередить неефективне використання ресурсів підприємства.

Як і будь-який вид діяльності підприємства, безпекозабезпечувальна діяльність має здійснюватися з використанням низки принципів, основні з яких наведено в *табл. 1*.

Надані принципи безпекозабезпечувальної діяльності підприємства операціоналізуються в різноманітних способах, які, по суті, становлять собою послідовність дій, здійснення яких дозволяє забезпечити певний рівень захищеності (або економічної безпеки) підприємства.

Згалом слід зауважити, що способи захисту підприємства, його прав, інтересів та ін. в економічній безпекології мікрорівня належать до найменш вивчених її сфер, комплексно ця проблематика не вивчалася. Тобто способи безпекозабезпечувальної діяльності підприємства (її інструментальне забезпечення) становлять самостійний науковий на-

прямо економічної безпекології мікрорівня, що потребує системного дослідження. Але попередньо є підстави стверджувати таке.

Способи безпекозабезпечувальної діяльності підприємства різноманітні, що зумовлює їхнє упорядкування за певними критеріями. Так, за критерієм часу зазначені способи слід поділити на превентивні та активні; за критерієм характеру дій – на економічні, організаційні та правові; за критерієм часу застосування – на постійно, періодично та разово застосовувані; за об'єктом захисту – на способи захисту прав (на різноманітні види власності) та інтересів підприємства, інформації, ринкової позиції підприємства (від об'єктів вирішальною мірою залежить вибір способів захисту).

Серед способів безпекозабезпечувальної діяльності підприємства найбільш розвиненими є правові способи, які, по суті, операціоналізують принцип законності такої діяльності. Так, до постійно застосовуваних правових способів забезпечення економічної безпеки підприємства належать способи захисту підприємства від рейдерського захоплення, що зумовлено поширенням останніми роками «сірого» рейдерства, протидіяти якому особливо складно. Як відзначено у [15], протидія цьому виду рейдерства вимагає залучення досвідчених експертів з антирейдерської боротьби, допомоги висококваліфікованих юристів, наявності дієвих способів протидії цьому явищу та можливості їхнього результативного застосування. Способи захисту підприємства від рейдер-

Таблиця 1

Принципи здійснення безпекозабезпечувальної діяльності підприємства

Принцип	Реалізація принципу
Законності	Усі дії із забезпечення економічної безпеки підприємства мають здійснюватися у правовому полі
Безперервності	Усі дії із забезпечення економічної безпеки підприємства мають здійснюватися постійно, хоча і з різною інтенсивністю, яка залежить від умов, що складаються в зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства
Адекватності	Дії з забезпечення діяльності підприємства мають відповідати масштабу та характеру загроз, ресурсним та організаційним можливостям підприємства, стану зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства
Системності	Дії з забезпечення діяльності підприємства мають здійснюватися на системній основі, виходячи з того, що система економічної безпеки підприємства є однією з підсистем системи управління підприємством, а система забезпечення економічної безпеки підприємства, в якій немає головних і другорядних елементів, – підсистемою першого рівня системи економічної безпеки підприємства
Економічної доцільності	Витрати на безпекозабезпечувальну діяльність мають бути адекватними ресурсним можливостям підприємства і не перевищувати рівня, за якого втрачається їхня економічна доцільність, тобто для захисту вибраних об'єктів мають добиратися лише способи, необхідні та достатні для протистояння загрозі
Поєднання гласності та конфіденційності	У здійсненні безпекозабезпечувальних заходів бере участь практично весь персонал підприємства, але обізнаність кожної посадової особи щодо таких заходів має певні межі, які зумовлені мірою її участі в забезпеченні діяльності підприємства. Разом із тим низка способів та ресурсів, що виділяються на їхнє застосування, має бути відомою лише вузькому колу посадових осіб

ського захоплення є дієвими за наявності кваліфікованого юридичного супроводу, завдяки якому можна перешкоджати встановленню контролю над менеджментом підприємства, протидіяти придбанню контрольного пакета акцій та попереджати банкрутство підприємства з подальшим придбанням його активів.

Проте, як справедливо зазначено у [16], практично в усіх сферах економічної діяльності поки що відсутнє системне завершення законодавчого забезпечення (закони, що ухвалюються, часто не враховують реальну соціально-економічну ситуацію, нормативно-правовому регулюванню підприємницької діяльності бракує комплексності), а для підприємців нерідко проблемою є правильний вибір та ефективне застосування передбачених законодавством засобів захисту, що призводить до появи квазіправових (по суті, кримінальних) інституцій владнання конфліктів та забезпечення виконання зобов'язань.

Безпекозабезпечувальна діяльність підприємства, як й інші її види, є суб'єктною, внаслідок чого має бути об'єктивізована та певним чином організована.

Основною формою об'єктивізації будь-якої діяльності підприємства є створення відповідного структурного підрозділу, до компетенції якого входить виконання безпекозабезпечувальних заходів, а їхнє розроблення та контроль забезпечення економічної безпеки підприємства – до сфери його відповідальності.

Компетенції структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки та результативність його діяльності залежать від сукупності чинників, серед яких доцільно вказати такі:

- ✦ усвідомленість необхідності здійснення на підприємстві безпекозабезпечувальної діяльності, чіткі уявлення про її зміст, призначення та очікувані результати;
- ✦ готовність керівництва та власників підприємства виділяти необхідні ресурси на безпекозабезпечувальну діяльність та виконувати після відповідного узгодження рекомендацій фахівців з економічної безпеки;
- ✦ визнане місце системи економічної безпеки в системі управління підприємством – надсистема або підсистема (як це показано в [14]).

ВИСНОВКИ

Визнання ворожості зовнішнього середовища діяльності підприємства, наявності численних загроз його діяльності актуалізувало потребу в її убезпеченні.

Убезпечення діяльності підприємства є постійно здійснюваним процесом, складність якого зумовлює необхідність здійснення на підприємстві безпекозабезпечувальної діяльності, яка за важливістю та значущістю вже стоїть в одному ряду з такими видами звичайної діяльності підприємства, як виробнича, маркетингова, фінансова, оскільки забезпечує мож-

ливість не лише діяльності та розвитку, а й існування підприємства в цілому.

Зміст безпекозабезпечувальної діяльності підприємства розкрито з позицій конвергентно-прагматичного підходу, в якому поєднано наявні методологічні підходи економічної безпекології (захисний, діяльнісний, ресурсний, гармонізаційний), встановлено зв'язки між ними, що дозволило пояснити природу економічної безпеки підприємства та зміст його безпекозабезпечувальної діяльності з одночасним використанням ключових денотатів методологічних підходів.

Безпекозабезпечувальну діяльність підприємства слід розглядати як результат об'єктивізації системи забезпечення економічної безпеки підприємства, а способи здійснення – як результат операціоналізації її принципів.

Практично всі складові безпекозабезпечувальної діяльності підприємства потребують системного дослідження, а надані у статті положення в загальному вигляді окреслюють його предметне поле, дозволяють виділити самостійні напрями дослідження. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Звонар В. П. Соціальний захист працівників в Україні у пріоритетах корпоративної соціальної відповідальності. *Демографія та соціальна економіка*. 2010. № 2. С. 113–122. URL: <https://dse.org.ua/archive/14/12.pdf>
2. Жиглей І. В. Напрями соціальної діяльності суб'єктів господарювання та облікове забезпечення системи соціального захисту працюючих громадян. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2009. № 1. С. 41–47. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2009-1\(47\)-41-47](https://doi.org/10.26642/jen-2009-1(47)-41-47)
3. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Загроза діяльності підприємства як імперативне поняття економічної безпекології мікрорівня. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 1. С. 161–170. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-161-170>
4. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Про деякі проблеми у сучасній економічній безпекології. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2015. № 3. С. 6–18.
5. Гнилицька Л. Основи економічної безпеки підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 7. С. 41–48.
6. Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : монография. Киев : Либра, 2003. 280 с.
7. Ставицький О. В., Ткаченко А. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах глобалізації. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Вип. 19. С. 363–366. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/62.pdf
8. Чобіток В. І. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені*

- Петра Василенка. 2017. Вип. 185. С. 360–366. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/wissn021/article/view/99719/94823>
9. Денисенко М. П., Колісниченко П. Т. Пріоритетні напрямки посилення економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 31–35. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2017/7.pdf
 10. Грибіненко О. М., Шагоян С. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 98–100. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_22/1/25.pdf
 11. Хринюк О. С., Корчовна М. Р. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927>
 12. Антоненко В. М., Певтієва С. С. Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4387>
 13. Погорелов Ю. С., Вахлакова В. В. Передумови формування конвергентно-прагматичного підходу до розуміння економічної безпеки підприємства. *Współpraca europejska*. 2016. Nr. 5. S. 20–34. URL: <http://we.clmconsulting.pl/index.php/we/article/view/161/487>
 14. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства : монографія. Харків : Мачулін Л. І., 2016. 504 с.
 15. Kozachenko H., Andrushchenko I., Pogorelov Yu. Raiding as a threat to economic security of Ukraine: legal framework of counteraction. *Journal of Law and Political Sciences*. 2020. Vol. 23. Issue 2. P. 297–341.
 16. Рум'янцева В. В. Проблеми захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в господарських судах України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_1956

REFERENCES

- Antonenko, V. M., and Pievtiieva, S. S. "Systema zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv" [The System of Ensuring Financial and Economic Security of Enterprises]. *Efektivna ekonomika*. 2015. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4387>
- Chobitok, V. I. "Teoretychni aspekty zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky na promyslovykh pidpriemstvakh" [Theoretical Aspects of Providing of Economic Security on Industrial Enterprises]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*. 2017. <http://journals.urau.ua/index.php/wissn021/article/view/99719/94823>
- Denysenko, M. P., and Kolisnichenko, P. T. "Priorytetni napriamy posylennia ekonomichnoi bezpeky" [Priority Areas for Strengthening of Economic Security]. *Ekonomika ta derzhava*. 2017. http://www.economy.in.ua/pdf/3_2017/7.pdf
- Hnylytska, L. "Osnovy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Fundamentals of Economic Security of the Enterprise]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 7 (2013): 41–48.
- Hrybinenko, O. M., and Shahoian, S. M. "Sutnist ta shliakhy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Nature and Ensuring by Economic Security]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho univer-*

- sytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*. 2017. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_22/1/25.pdf
- Illiashenko, O. V. *Mekhanizmy systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Mechanisms of the Economic Security System of the Enterprise]. Kharkiv: Machulin L. I., 2016.
- Khryniuk, O. S., and Korchovna, M. R. "Systema zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: osnovni elementy" [System of Economic Security Companies: Key Elements]. *Efektivna ekonomika*. 2015. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927>
- Kozachenko, A. V., Ponomarev, V. P., and Lyashenko, A. N. *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya: sushchnost i mekhanizm obespecheniya* [Economic Security of the Enterprise: the Nature and Mechanism of Support]. Kyiv: Libra, 2003.
- Kozachenko, H. V., and Pohorelov, Yu. S. "Pro deaki problemy u suchasni ekonomichni bezpekolohii" [About Some Problems in Modern Economic Security]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, no. 3 (2015): 6–18.
- Kozachenko, H. V., and Pohorelov, Yu. S. "Zahroza diialnosti pidpriemstva yak imperatyvne poniattia ekonomichnoi bezpekolohii mikroirivnia" [Threat to an Enterprise Activity as an Imperative Notion in Economic Security Studies at the Micro Level]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 1 (2019): 161–170. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-161-170>
- Kozachenko, H., Andrushchenko, I., and Pogorelov, Yu. "Raiding as a threat to economic security of Ukraine: legal framework of counteraction". *Journal of Law and Political Sciences*, vol. 23, no. 2 (2020): 297–341.
- Pohorelov, Yu. S., and Vakhakova, V. V. "Peredumovy formuvannia konverhentno-prahmatychnoho pidkhodu do rozuminnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Preconditions of Forming Converge-Pragmatic Approach to Comprehence Enterprise Economic Security]. *Wspolpraca europejska*. 2016. <http://we.clmconsulting.pl/index.php/we/article/view/161/487>
- Rumiantseva, V. V. "Problemy zakhystu prav subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti v hospodarskykh sudakh Ukrainy" [Problems of Protection of the Rights of Business Entities in Commercial Courts of Ukraine]. https://minjust.gov.ua/m/str_1956
- Stavytskyi, O. V., and Tkachenko, A. A. "Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v umovakh hlobalizatsii" [Ensuring the Economic Security of an Enterprise in a Globalized World]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*. 2018. http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/62.pdf
- Zhyhlei, I. V. "Napriamy sotsialnoi diialnosti subiektiv hospodariuvannia ta oblikove zabezpechennia systemy sotsialnoho zakhystu pratsiuiuchykh hromadian" [Directions of Social Activity of Business Entities and Accounting Support of the System of Social Protection of Working Citizens]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2009): 41–47. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2009-1\(47\)-41-47](https://doi.org/10.26642/jen-2009-1(47)-41-47)
- Zvonar, V. P. "Sotsialnyi zakhyst pratsivnykiv v Ukraini u priorytetakh korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti" [Social Protection of Employees in Ukraine in the Priorities of Corporate Social Responsibility]. *Demohrafia ta sotsialna ekonomika*. 2010. <https://dse.org.ua/arhive/14/12.pdf>